

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
Майя НІКОЛАЄВА

09

2023_р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК. 22 ОСНОВИ УРБАНІСТИКИ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 106 Географія

(код і назва спеціальності (тей))

Освітньо-професійна /наукова програма: Географічні основи

природокористування та регіонального і муніципального розвитку

(назва ОПП/ОНП)

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи урбаністики**» - Одеса: ОНУ, 2022 р.
 __17__ с.

Розробники: **Куделіна Світлана Борисівна** – ст. викладач кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № __1__ від «__30__» серпня 2023 року

Завідувач кафедри (**Олександр ТОПЧИВ**)
 (підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП/ОНП Географічні основи природо користування та регіонального і муніципального розвитку

 (**Антоніною ШАШЕРО**)
 (підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол від № __1__ від «__30__» серпня 2023 року

Голова НМК (**Віталій СИЧ**)
 (підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол від № 1 від «__30__» серпня 2024 року

Завідувач кафедри (**Віталій СИЧ**)
 (підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол від № ____ від «____» ____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)
 (підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол від № ____ від «____» ____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)
 (підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

«Основи урбаністики»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	Заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>106 Географія</u> (код і назва) Спеціалізації: (назва) Рівень вищої освіти: <u>Перший</u> (бакалаврський)	<i>Обов'язкова</i>	
		Рік підготовки:	
		2-й	3-й
		Семестр	
		4-й	5-й
		Лекції	
		32 год.	14 год.
		Практичні, семінарські	
		22 год.	6 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		66 год.	100 год.
		Форма підсумкового контролю: іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи урбаністики» є формування у студентів знань щодо просторової еволюції, закономірностей розвитку й особливостей прояву процесів урбанізації в різних регіонах світу; формування урбаністичного сприйняття географічних об'єктів і процесів у країнах різного типу, а також розуміння тенденцій розвитку суспільства в сучасному високоурбанізованому середовищі. Досягнення цієї мети сприятиме підготовці фахівців географічних та інших спеціальностей для дослідницької та практичної роботи з проблем розвитку міст та їхніх мереж.

Завдання

- 1) розкрити історико-географічні, соціальні, політичні, економіко-географічні, містобудівні та інші аспекти розвитку міст і міських систем у країнах різного типу;
- 2) виявити просторові закономірності процесів розвитку міст і систем розселення;
- 3) виявити сучасні урбаністичні тенденції у світі та Україні; розглянути концепції формування «міст майбутнього»;
- 4) провести класифікацію і типологію міст та міських систем;
- 5) визначити роль та значення міст у міжнародних відносинах, розселенні населення і територіальній організації господарства;
- 6) розкрити вплив глобалізації на урбанізаційні процеси, розглянути глобальні міста у цьому контексті;
- 7) розглянути основи міської політики та стратегічного планування соціально-економічного і просторового розвитку міст;
- 8) розкрити географічні підходи і методи прогнозування розвитку міст.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

- а) загальних (ЗК): **ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. **ЗК5.** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. **ЗК7.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- б) спеціальні (фахові, предметні):
- СК4.** Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.
- СК7.** Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.
- СК12.** Здатність здійснювати геопросторові дослідження природних і суспільних явищ для формування практичних цілей та рекомендацій щодо сталого розвитку територіальних громад, міст, урбанізованих ареалів та регіонів в Україні.
- СК14.** Здатність використовувати здобуті теоретичні знання і практичні навички, міждисциплінарні підходи, міжнародні практики для стратегічного і просторового планування розвитку регіонів, міст, територіальних громад в Україні.

Програмні результати навчання (ПРН):

- Р04.** Аналізувати географічний потенціал території.
- Р12.** Використовувати отримані теоретичні знання та практичні навички та вміння для забезпечення системного підходу у вирішенні проблем природокористування, регіонального та муніципального розвитку.
- Р13.** Використовувати результати просторових досліджень природних та суспільних процесів на рівні територіальних громад, міст, регіонів для розробки стратегій та цільових програм в регіональному та муніципальному управлінні
- Р14.** Використовувати принципи сталого розвитку, положення національного законодавства, національних і міжнародних стандартів в професійній діяльності для

досягнення цілей сталого розвитку міст, територіальних громад, регіонів в Україні та гармонізації взаємовідносин суспільства і природи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- теоретичні основи економіко – географічного вивчення урбанізації та міст;
- понятійно-термінологічний апарат урбаністики;
- історико-географічні, соціальні, політичні, економіко-географічні, містобудівні та інші особливості розвитку міст і міських систем у країнах різного типу;
- особливості розвитку та просторові закономірності урбанізації;
- основні етапи еволюції міських систем (місто – міська агломерація – урбанізований район – урбанізована зона – мегалополіс);
- сучасні урбаністичні тенденції у світі та Україні;
- концепції формування «міст майбутнього»;
- види і типи міст та міських систем, їх основні характеристики;
- основи міської політики та стратегічного планування соціально-економічного і просторового розвитку міст;
- роль та значення міст у міжнародних відносинах, розселенні населення і територіальній організації господарства;
- просторову структуру міст, їх функціональні зони;
- основні риси географії міст України.

вміти:

- застосовувати отримані знання в навчальних і науково-дослідницьких роботах та подальшій практичній діяльності;
- розкривати значення та зміст географічних підходів до розробки стратегії розвитку міст та систем розселення;
- орієнтуватися в сучасних тенденціях і проблемах розвитку урбанізації, міст та міських систем в Україні та світі;
- здійснювати територіальний аналіз розвитку урбанізованих систем, окремих міських поселень і агломерацій;
- розкривати роль економіко-географічного положення в розвитку міст і міських систем;
- розкривати вплив глобалізації на урбанізаційні процеси.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Наукові основи урбаністики

Тема 1. Урбаністика як наука

Загальна постановка задач курсу. Зміст географічних підходів до проблем розвитку міст. Урбаністика, її зміст та задачі. Значення географічної теорії міста для стратегії розвитку розселення.

Міждисциплінарний та інтегруючий характер досліджень та розробок з проблем міст. Географія та містобудівництво. Місце географії в містобудівному проектуванні. Співвідношення географічного мислення та практичних задач містобудівного проектування.

Тема 2. Місто як об'єкт дослідження урбаністики

Поняття «місто» та основні проблеми його визначення. Міста як складні комплекси дослідження.

Основні підходи різних наукових дисциплін до вивчення міст. Місто як об'єкт дослідження географії. Філософія міста. Економічні концепції. Місто як об'єкт дослідження соціології. Міська антропологія. Архітектура і містобудування.

Місто як інтегральний об'єкт дослідження в суспільній географії. Критерії виділення міст. Підходи до виділення міст. Базові характеристики, ознаки й фактори формування міст.

Тема 3. Основні історичні етапи розвитку міст

Причини появи міст. Основні історичні етапи розвитку міст. Міста і географічний поділ праці. Історичні стадії розвитку міст у процесі поглиблення суспільного поділу праці.

Риси перших міст. Міста рабовласницького суспільства. Міста Стародавнього світу: міста Стародавнього Сходу, міста Античного світу, міста Стародавнього Риму. Місто в працях географів, архітекторів, філософів Стародавнього світу (Геродот, Страбон, Вітрувій, Гіппократ).

Міста феодального суспільства. Середньовічні міста Європи, Америки, Азії. Перші колоніальні захоплення і виникнення колоніальних міст. Вплив Великих географічних відкриттів на розвиток міст. Розвиток географічних, архітектурних, філософських уявлень про міста і теорії міста. Нові відомості про міста в епоху географічних відкриттів.

Міста Європи в епоху Відродження. Містобудівні ідеї Відродження (Альберті, Леонардо да Вінчі, Палладіо). Міста утопістів (Мор, Компанелло, Оуен, Фур'є).

Міста світу в Новий час. Розвиток міст в Європі, Америці, Азії в XIX і XX ст., на початку XXI ст. Особливості містобудування в колоніальних і залежних країнах в XIX-XX ст. Містобудівні ідеї XX ст. на Заході (Ле Корбюз'є, Говард, Райт, Саарінен, Аберкромбі, Доксіадіс, Кензо Танге та ін.).

Містобудівні пошуки концепції міста майбутнього.

Тема 4. Економіко-географічне положення міст як визначальне поняття урбаністики

Економіко – географічне положення міст як найважливіший фактор зростання міста.

Структура ЕГП міст. Аспекти ЕГП: транспортний, продовольчий, демографічний, паливний, сировинний, політичний, культурний тощо. Основні територіальні рівні ЕГП. ЕГП всередині району та ЕГП разом з районом. ЕГП міста – основа аналізу тенденцій і прогнозу перспектив розвитку міста. Діалектичність, суперечливість категорії ЕГП. Приклади аналізу ЕГП. ЕГП Києва та його зміна в різні історичні періоди. Особливості ЕГП найбільших міст України. Специфіка ЕГП малих міст. Зміна ЕГП в умовах глобалізації. Проблема кількісного виміру ЕГП (поряд з якісною оцінкою).

Основні риси ЕГП: 1. Історизм. 2. Унікальність, індивідуалізуюча роль. 3. Непорушний зв'язок з територією, що оточує місто чи тяжіє до нього. 4. Вплив ЕГП на розвиток міста й активна роль міста в покращенні свого ЕГП. 5. Інтегральний характер ЕГП («працює» тільки вся сукупність компонентів) та необхідність логічного розчленування поняття ЕГП (оцінки окремих його компонентів). 6. Взаємопов'язаність макро-, мезо-, мікроположення. 7. Особливе значення макро- і мезоположення. 8. Тісний зв'язок ЕГП з економічними, технологічними, інженерними та іншими факторами, що впливають на розвиток міста.

Тема 5. Класифікація і типологія міст

Типологія і класифікація міст. Ознаки, за якими здійснюються схеми класифікації й типології міст. Класифікація міст за людністю. Типологія міст за ЕГП. Типологія міст за господарськими функціями. Типологія міст за ступенем їхньої участі в територіальному поділі праці. Типологія міст за генетичними ознаками. Типологія міст за умовами і перспективам їх розвитку. Типологія міст за якістю життя населення. Комплексна класифікація монофункціональних міст.

Особливості та закономірності формування систем міст у районах різних економіко-географічних типів (промислові міста, міста відпочинку, міста – центри сільського господарства та ін.).

Тема 6. Місто як система. Просторова структура та функціональне зонування міст

Застосування системного аналізу в урбаністиці. Поняття урбанізованої системи. Властивості й принципи конструювання урбанізованих систем. Ознаки міста як системи. Підсистеми міста. Функціональна структура міст. Містоутворюючий потенціал міста та

його оцінка. Основні містоутворюючі функції: промисловість, будівництво, наукові, культурні, адміністративні транспортно-розподільні функції, їх аналіз і кількісна оцінка перспектив розвитку. Провідні (стрижневі) функції. Сполучення і взаємозумовленість функцій. Зростання ролі «третинних» галузей в економічній структурі міста. Центральні та спеціалізовані функції міст.

Системна концепція дослідження міст Б. Беррі. Модель «Ізольована держава» Й. фон Тюнена. Транспортна ієрархічна модель Й. Коля. Модель центральних місць В. Кристаллера. Економічний ландшафт А. Льюша. Секторальна структура міських систем У. Ізарда. Правило Ципфа «ранг-розмір». Закон К. Кларка. Гравітаційні моделі розвитку міст. Динамічні моделі розвитку міст.

Моделі територіальної структури міст Е. Барджесса, Х. Хойта, Ч. Харріса, Е. Ульмана. Територіальна структура великих міських утворень/столичних регіонів.

Мікроегеографія міста. Загальні основи планувальної організації міста. Мікроегеографічний аналіз міста. Особливості та завдання дослідження мікроегеографії міста. Дилеми процесу міського планування. Інерційність основних елементів плану міста. Основні принципи проектування міста: чітке функціональне зонування території; гнучкість планувальної структури; диференціація транспортної мережі; ступінчаста організація системи обслуговування; збереження і збагачення природного середовища. План міста. Композиційні вимоги до плану міста: система громадських центрів, транспортних магістралей, зелених насаджень. Типи планування. Силует міста. Аналіз зорового сприйняття силуету міста і його головних природних та архітектурних домінант.

Структура і будівельне зонування міста. Функціональні зони міської забудови (промислові, транспортно-складські, селітебні, громадські, рекреаційні тощо) та їх сумісність. Промисловість у місті. Принципи взаємного розміщення промислових і житлових районів у плані міста. Планувальні, транспортні, гігієнічні вимоги до раціонального взаєморозміщення промислових і житлових районів. Селітебні території міста. Поверховість забудови. Щільність житлового фонду і щільність розселення. Методи розрахунків обсягів житлового будівництва. Організація житлових районів і мікрорайонів. Ступінчаста система культурно-побутового обслуговування. Транспортні основи міського плану. Мікроегеографія центрів трудового і культурно-побутового тяжіння. Розрахунок пасажиропотоків. Провізна спроможність і швидкості різних видів міського транспорту. Вибір оптимальних видів міського транспорту в проектах планування. Класифікація вулиць і магістралей. Інженерні системи міста. Вулиці та магістралі. Водопостачання. Каналізація. Електропостачання, теплопостачання, газопостачання. Перетворення і збагачення природного середовища: інженерна підготовка території, обводнення, озеленення.

Проблеми планування зростаючих міст. Поняття «вартості міста». Будівельна вартість основних елементів міста. Рейтинги найдорожчих міст світу за різними версіями.

Нові способи структурування міського простору. Проблеми використання підземного простору міст. Урбаністика і підземна урбаністика. «Третій вимір» – новий напрям просторового розвитку міста. Концепції просторової урбаністики та підземної урбаністики в умовах дефіциту території для розвитку міст. Проекти використання підземного простору в Україні і за кордоном (у Франції, США, Японії та ін.). Проблеми ефективності використання підземного простору. Використання підземного простору – важливий резерв збільшення економіко-географічного потенціалу міста. Вплив використання підземного простору на вдосконалення територіальної структури міста, подолання «паралічу» його транспортних і інженерних систем, поліпшення екологічної ситуації. Географічні аспекти підземної урбанізації.

Змістовий модуль 2. Урбанізація як феномен сучасного світу

Тема 7. Урбанізація як глобальний соціально-економічний процес. Просторові закономірності урбанізації

Індустріалізація і зростання міст. Урбанізація в вузькому (як зростання частки міського населення) і в широкому (як багатогранний глобальний соціально-економічний

процес) сенсах слова. Феномен урбанізації. Характерні ознаки сучасної урбанізації. Рівні й етапи розвитку урбанізації. Поняття урбанізації території як показник рівня урбанізації. Тенденції урбанізації. Стадії урбанізації за Д. Джиббсом, їх взаємозв'язок з еволюцією суспільства. Дослідження стадіально-регіонального характеру просторової еволюції урбанізації. Шляхи, стадії, фази урбанізації. Регіональні особливості сучасної стадії урбанізації. «Хибна урбанізація» в країнах, що розвиваються. Особливості просторової еволюції урбанізації. Поняття «урбаністична структура», «територіально-урбаністична структура». Процеси субурбанізації, гіперурбанізації, рурбанізації, джентрифікації, контрурбанізації, маятникових міграцій. Розширення територій міської забудови. Формування агломерацій та мега(ло)полісів.

Руралізація міст. Визначальні риси міського способу життя. Глобальність урбанізаційних процесів. Показники урбанізації та урбанізованості території. Поняття урбанізованого розселення.

Географічна панорама міст світу.

Тема 8. Сучасні урбаністичні тенденції в світі. Формування «міст майбутнього». Світові міста

Особливості світових урбанізаційних процесів на сучасному етапі розвитку суспільства. Кількісні зміни міського і сільського населення у світовому розрізі та за регіонами. Тенденції і масштаби урбанізаційних процесів у розвинених країнах і країнах, що розвиваються, регіонально-диференційований розвиток урбанізаційних процесів. Макрополізація світу. Формування агломераційних і наагломераційних утворень (мегалополісів). Перспективи урбанізації.

Новітні тенденції урбанізації в ХХ ст. Планета великих міст. Збільшення міст – мільйонерів під впливом процесів розвитку і концентрації виробництва і населення. Посилення концентрації виробництва і контрастності розселення.

Міські системи – результат диференціації розвитку міст. Збалансована міська система. Транснаціональна міська система. Технополіси як образ і тенденція розвитку міст.

Глобалізація і постіндустріальна економіка як передумови виникнення глобальних міст. Глобальне місто – сучасний центр розвитку міської цивілізації. Інформатизація – невід'ємна риса розвитку міст. Загальні підходи до виділення глобальних міст. Теорії глобальних (світових) міст П. Геддеса, П. Холла, Г. Ріда, Дж. Фрідмана, С. Сассен. Дослідження групи GaWC П. Тейлора. Сучасна географія глобальних міст. Концепція олігополісу Д. Гімено. Хвильова динаміка світових міст. Глобальні міста в системі фінансових центрів світу. Вплив глобалізаційних процесів на внутрішній стан міста.

Формування «міст майбутнього» (green-city, smart-city, creative-city тощо). Ідея міста-саду, її доля. Міста-музеї. Нові міста.

Місто в сучасних умовах соціально-економічного і політичного розвитку країни в цілому та окремих регіонів. Зміна принципів і технологій проектування розвитку міста (на матеріалах українських і зарубіжних міст).

Неоліберальна модель економічного і політичного розвитку суспільства. Оцінка неоліберального розвитку міст з позиції критичної географії й соціології. Особливості неоліберальної міської політики. Просторові трансформації в містах в умовах сучасних соціальних і економічних змін. Київ як арена сучасних неоліберальних урбанізаційних процесів.

Тема 9. Місто в розселенні населення та територіальній організації господарства. Міські системи (міські агломерації, урбанізовані райони, урбанізовані зони, мегалополіси)

Міста і територіальна організація продуктивних сил. Системний підхід до аналізу місця міст у територіальній організації продуктивних сил. Місто як система у великій системі міст.

Основи класичної каркасної концепції. Поняття «каркас» і «тканина», їхнє співвідношення. Конструкція «мережі зірок» у просторовому економічному аналізі. Теорії

кумулятивного зростання і розвитку. Концепції «полюсів зростання» Ф. Перру, «полюсів розвитку» Ж. Будвіля, «осей розвитку» П. Потье та ін. Поняття центрального міста, його різні аспекти, географічна інтерпретація в конкретних умовах. Оцінка фокусних точок з великим містоутворюючим потенціалом. Положення в центрі ареалів великого економічного значення. Положення на міжареальних вісях, на перепадах економічних потенціалів територій, на контактах природних зон. Положення в фокусах міжнародних зв'язків, нірні і базові міста в районах освоєння. Оптимальні точки («полюси») і «коридори» зростання міст. Регіональна політика вирівнювання умов життя в різних поселеннях регіону і проблема «точок зростання» на емпіричному матеріалі слабких і сильних регіонів.

Значення для прогнозу перспектив розвитку міст визначення «ядер» територіальної організації продуктивних сил країни: центрів і арсеналів найбільш високої економічної активності та науково-технічного прогресу; металургійних, енергетичних, паливних і сировинних баз; найважливіших сільськогосподарських ареалів; трас і фокусів міжрайонних зв'язків.

Особливості та закономірності формування систем міст у районах різних економіко-географічних типів. Міста в районах зосередження промислових ресурсів (вугілля, нафти, руд чорних і кольорових металів, лісу, гідроенергії). Міста – центри сільськогосподарських територій. Міста відпочинку (курорти, гірничо-туристичні центри, екскурсійні центри).

Опорний каркас розселення Г. М. Лаппо. Визначення, елементи, властивості, стадії формування опорного каркаса розселення. Просторові форми опорних каркасів. Складові каркасного ефекту. Значення концепції опорного каркаса розселення.

Територіальні системи міст (урбанізовані системи, міські системи), їх моделі. Просторовий і функціональний феномен міської агломерації. Міські агломерації, фактори їх утворення і методи виділення. Просторова структура і шляхи формування агломерацій. «Міста-супутники». Властивості агломерацій. Етапи розвитку великих міських агломерацій. Критерії виділення меж агломерацій. Управління агломераціями. Переваги і недоліки агломерацій. Проблеми агломерацій. Найбільші агломерації світу.

Урбанізований район, зона. Конурбація. Мегалополіси, фактори їх формування і роль в розвитку суспільства. Особливості процесу мегалополізації. Найбільші мегалополіси світу. Мегалополіс Північно-Східного узбережжя США (Бостон – Вашингтон). Мегалополіси Чикаго – Пітсбург, Сан-Франциско – Лос-Анджелес. Міста Західної і Центральної Європи. Англійський мегалополіс (Лондон – Ліверпуль). «Дельта-поліси».

Тема 10. Урбанізаційні процеси та міста України

Передумови сучасних процесів розвитку міст в Україні. Етап зародження і становлення міст. Особливості та характерні риси розвитку міст і містобудування в Україні в XX ст. Індустріальний період розвитку міст. Період незалежної України. Чинники гальмування процесу субурбанізації в Україні. Особливості сучасних урбанізаційних процесів в Україні. Урбанізаційна структура України. Міські агломерації. Проблеми урбанізації в Україні. Пріоритетні заходи для покращення ситуації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усьо го	у тому числі				Усьо го	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Наукові основи урбаністики										
Тема 1. Урбаністика як наука	4	2			2	6	2			4

Тема 2. Місто як об'єкт дослідження урбаністики	4	2			2	4				4
Тема 3. Основні історичні етапи розвитку міст.	6		2		4	8				8
Тема 4. Економіко-географічне положення міст як визначальне поняття урбаністики	8	2	2		4	10		2		8
Тема 5. Класифікація і типологія міст	6		2		4	10				10
Тема 6. Місто як система. Просторова структура та функціональне зонування міст	22	10	6		6	26	4	2		20
Разом за змістовим модулем 1	50	16	12		22	64	6	4		54
Змістовий модуль 2. Урбанізація як феномен сучасного світу										
Тема 7. Урбанізація як глобальний соціально-економічний процес. Просторові закономірності урбанізації	12	4	2		6	14	2			12
Тема 8. Сучасні урбаністичні тенденції в світі. Формування «міст майбутнього». Світові міста	12	4	2		6	14	2			12
Тема 9. Місто в розселенні населення та територіальній організації господарства. Міські системи	14	4	4		6	16	2	2		12
Тема 10. Урбанізаційні процеси та міста України	12	4	2		6	12	2			10
Разом за змістовим модулем 2	50	16	10		24	56	8	2		46
Індивідуальні завдання	20				20					
Усього годин	120	32	22		66	120	14	6		100

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 3. Основні історичні етапи розвитку міст.	2
2	Тема 4. Економіко-географічне положення міст. Функція міста. Транспортно-географічне положення міст	2/2
3	Тема 5. Класифікація і типологія міст. Функціональні типи міст. Технополіси	2
4	Тема 6. Системний аналіз міста. Моделі територіальної структури міст. Планувальна організація міст.	4/2

5	Тема 10. Урбанізаційні процеси та міста України	2
	Разом	12/4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 6. Планувальна організація міст. Системний аналіз міста	2
2	Тема 7. Урбанізація як глобальний соціально-економічний процес. Показники урбанізації.	2; 2
3	Тема 8. Сучасні урбаністичні тенденції в світі. Формування «міст майбутнього» (green-city, smart-city, creative-city тощо). Світові міста.	2; 2
4	Тема 9. Місто в розселенні населення та територіальній організації господарства. Міські системи	4; 2
	Разом	10 / 6

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Індивідуальні завдання (за темами 1-10). Написання рефератів.	20/-
2	Опанування теми 1. Урбаністика як наука	2/
3	Опанування теми 2. Місто як об'єкт дослідження урбаністики	2/4
4	Опанування теми 3. Підготовка питань для обговорення та виконання завдань до семінарського заняття 1. Основні історичні етапи розвитку міст	4/4
5	Опанування теми 4. Підготовка питань для обговорення та виконання завдань до семінарського заняття 2. Економіко-географічне положення міст. Функція міста. Транспортно-географічне положення міст	4/8
6	Опанування теми 5. Підготовка питань для обговорення та виконання завдань до семінарського заняття 3. Класифікація і типологія міст. Функціональні типи міст. Технополіси	4/8
7	Опанування теми 6. Підготовка питань для обговорення та виконання завдань до семінарського заняття 4. Системний аналіз міста. Моделі територіальної структури міст. Планувальна організація міст.	4/10
8	Опанування теми 10. Підготовка питань для обговорення та виконання завдань до семінарського заняття 5. Урбанізаційні процеси та міста України	6/20
9	Опанування теми 6. Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 1. Планувальна організація міст. Системний аналіз міста	2/12
10	Опанування теми 7. Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 2. Урбанізація як глобальний соціально-економічний процес. Показники урбанізації.	6/12

11	Опанування теми 8. Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 3. Сучасні урбаністичні тенденції в світі. Формування «міст майбутнього». Світові міста.	6/12
12	Опанування теми 9. Підготовка питань для обговорення та виконання практичних завдань до практичного заняття 4. Місто в розселенні населення та територіальній організації господарства. Міські системи	6/10
	Разом	66 / 100

Індивідуальні завдання

Вимоги до звітування.

Мета – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Структура індивідуального завдання – (орієнтовна)

вступ – зазначається тема, мета та завдання роботи та основні її положення; *теоретичне обґрунтування* – виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, на основі яких виконується завдання; *методи* – вказуються і коротко характеризуються методи роботи; *основні результати роботи та їх обговорення* – подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо; *висновки; список використаної літератури.*

Види індивідуального завдання – реферати з теми або вузької проблематики.

Форма контролю індивідуального (самостійного) завдання – перевірка реферату та обговорення на занятті.

Теми рефератів

1. Процеси урбанізації: суперечність тенденцій
2. Урбанізація в контексті демографічного розвитку
3. Світова урбанізація та глобальні проблеми сучасності
4. Теоретичні передумови управління процесами урбанізації
5. Задачі та особливості державної політики управління урбанізацією
6. Регіональні особливості урбанізації
7. Особливості процесу проектування міст та систем розселення
8. Економіко – географічна основа розвитку міст
9. Аналіз прогнозів та проектів регулювання розселення та розвитку міст
10. Місто як об'єкт географії
11. Місто в розселенні та територіальній структурі господарства
12. Проблеми розвитку великих міст
13. Місто як система
14. Просторовий розвиток міст
15. Регіональні системи міст
16. Розвиток містобудівних ідей
17. Аналіз економіко – географічного положення міст
18. Міста Стародавнього світу
19. Середньовічне місто
20. Міста нового часу

9. Методи навчання

Лекції (проблемні, лекції з аналізом конкретних ситуацій), розповідь, пояснення, бесіда, інструктаж, обговорення проблемних ситуацій, ситуаційне навчання тощо. Ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації), демонстрація, метод безпосереднього спостереження. Тренувальні вправи; розв'язання розрахункових задач; практичні роботи; виконання дослідів; метод проектів; виконання індивідуальних завдань,

самостійного опрацювання нового матеріалу, в тому числі із використанням Інтернет - ресурсів.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль – це контроль за 1, 2, 3 ...10 темами тощо, періодичний – контроль за змістовим модулем (ЗМ).

Методи поточного/періодичного контролю: усне опитування, контрольні письмові роботи за змістовими модулями, оцінювання виконання індивідуальних завдань, оцінка за семінари, оцінювання захисту результатів практичних робіт, оцінювання доповідей.

Підсумковий контроль. Формами підсумкового контролю в рамках дисципліни є іспит в усній формі.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених завдань. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/ розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; з деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, при цьому допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішує більшість розрахункових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання.
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	використовує знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішує половину розрахункових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.

Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно; безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішує окремі розрахункові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом.	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Урбанізація і урбаністика. Поняття урбаністики.
2. Предмет, задачі та зв'язок курсу з дисциплінами соціо – економіко – географічного циклу.
3. Позитивні та негативні риси урбанізації.
4. Феномен гіперурбанізації
5. Методи дослідження міст та міського розселення
6. Методичні основи вивчення міст. Схема економіко – географічного вивчення міст.
7. Головні особливості сучасної урбанізації.
8. Поняття урбанізація. Деякі географічні аспекти урбанізації.
9. Проблеми сучасних міст.
10. Географічні аспекти містобудівництва.
11. Вивчення населення міст.
12. Основні соціально – географічні закономірності урбанізації.
13. Урбанізація. Канали зростання міського населення. Основні показники урбанізації.
14. Поняття “місто”, “селище міського типу”. Критерії визначення міських поселень.
15. Міські агломерації. Методика визначення. Типи агломерацій.
16. Агломерації. Мегалополіси. Найкрупніші агломерації світу.
17. Урбанізація: визначення, типи та види.
18. Основні історичні етапи розвитку міст.
19. ЕГП – фундаментальне теоретичне поняття урбаністики.
20. Зв'язок ЕГП міст з територіальним поділом праці.
21. Розчленування поняття ЕГП.
22. Міста і географічний поділ праці.
23. Геоєкологічні аспекти урбанізації.
24. Види та напрямки техногенних впливів на міське середовище.
25. Геоєкологічні підходи до вивчення міст.
26. Загальна методична схема геоєкологічного вивчення міст.
27. Системний аналіз міста.
28. Моделі урбанізованих систем.
29. Класифікація і типологія міст.
30. Моделі ієрархічної організації урбанізованих систем.
31. Моделі просторової нерівномірності урбанізованих систем.
32. Моделі просторової взаємодії урбанізованих систем.
33. Динамічні моделі урбанізованих систем.

34. Містобудівні пошуки концепції міста майбутнього.
35. Процес проектування міст. Роль географічних підходів.
36. Організація проектування міст.
37. Економіко – географічна основа розвитку міст. Містоутворюючий потенціал міста та його оцінка.
38. Економіко – географічна основа розвитку міст. Демографічні фактори.
39. Оцінка прогнозів розвитку продуктивних сил для цілей проектування розселення і міст.
40. Територіальне зростання міст. Вибір території. Основи планувальної організації міста.
41. Використання порогового аналізу для рішення проблем розвитку міст.
42. Проблеми використання підземних просторів.
43. Функціональна структура міста.
44. Центральні функції міст.
45. Технополіси – визначення, зміст, значення.
46. Територіальний зміст функцій.
47. Планувальна організація міст.
48. Тенденції розвитку планувальної структури міст.
49. Принципи сучасного містобудівництва.
50. Гнучкість планувальної структури міста. Схеми планувальної структури міст.
51. Функціональне зонування міст. Схеми функціонального зонування.
52. Розміщення промисловості в місті.
53. Планування житлових районів міста.
54. Система суспільних центрів міста. Система зелених насаджень міста.
55. Організація міського транспорту міста.
56. Оцінка якості планувальної структури міста. Розселення усередині міста.
57. Основні напрямки досліджень в області урбанізації і міст.
58. Містобудівна оцінка території міст. Економічна оцінка.
59. Теорія урбаністики.
60. Періодизація розвитку української урбаністики.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів	
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							Індивідуальне самостійне завдання
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	10	30	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			
Контрольна робота за змістовим модулем 1-5					Контрольна робота за змістовим модулем 2 -5							

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни; силабус; опорні конспекти лекцій (тексти, схеми); мультимедійні презентації; плани практичних та семінарських занять; питання для поточного і підсумкового контролю знань; карти, ілюстративні матеріали.

14. Рекомендована література Основна

1. Берданова О.В., Вакуленко В.М., Валентюк І.В. Планування соціально-економічного розвитку міста : монографія. За ред. В.М. Вакуленка, М. К. Орлатого. К., 2011. 160 с.
2. Безлюбченко О. С., Завальний О.В. Урбаністика : навч. посібник для студентів. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 274 с.
3. Гладкий О. В. Географія міст. Геоурбаністика : підручник. О. Гладкий, С. Іщук; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : Паливода А. В., 2014. 299 с.
4. Доценко А.І. Територіальна організація розселення (теорія та практика). К., 2010. 536с.
5. Дронова О. Л. Геоурбаністика : навч. посібник. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2014. 419 с.
6. Лаврик О. Д., Власенко Р.П. Основи геоурбаністики: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2022. 158 с.
7. Посацький Б.С. Основи урбаністики. Навчальний посібник. Друге видання, доповнене. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 368 с.
8. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: монографія. За ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. К.: Видавництво "Фенікс", 2017. 438 с.

Додаткова

1. Аверкина М.Ф. Вплив теорії стійкого розвитку міст на теорії урбаністики. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Економіка". 2012. Вип. 19. С.262-266.
2. Балусева О.В. Урбанізаційні процеси: аналіз світових тенденцій. Економіка та держава. 2011. № 6. С. 53-56.
3. Денисенко О. О. Процеси метрополізації: світогосподарський аспект. К., 2012. 193с.
4. Изменения городского пространства в Украине. Под ред. Л. Г. Руденко. К.: Реферат, 2013. 160 с.
5. Карлова О.А., Гуляк Р.Е. Функціонування міста як складної соціально-економічної системи. Комунальне господарство міст. Серія Економічні науки. 2008. № 80. С. 3-11.
6. Крамаренко Р.М. Столичний мегаполіс у глобальній конкурентній моделі економічного розвитку: [монографія]. К.: КНЕУ, 2014. 224 с.
7. Кузнецов С. Г., Ананян І.І., Богак Л.М.. Територіальне планування і розвиток міст. Донецьк : Норд-Прес, 2008. 335 с.
8. Куйбіда В.С., Білоконь Ю.М. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. К., 2009. 108 с.

9. Посацький Б.С. Основи урбаністики. Ч.І. Урбанізація та територіальне розпланування: Навч. посібн. Вид. друге. Доп. Львів: Манускрипт, 2002.
10. Посацький Б.С. Основи урбаністики. Ч.ІІ. Розпланування та забудова міст. Навч. посібн. Львів: Вид-во НУ «ЛП», 2001.
11. Посацький Б.С. Простір міста і міська культура (на зламі XX-XXI ст.). Львів: Вид-во НУ «ЛП», 2007.
12. Топчієв О. Г., Мальчикова Д.С. Планування території: навчальний посібник. Херсон : Грін Д. С, 2014. 268 с.
13. Урбаністика: Навчальний посібник. О. С. Безлюбченко, О. В. Завальний. Харків: ХДАМГ, 2003. 244 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Асоціації міст України. Офіційний сайт Асоціації міст України.: URL: <http://auc.org.ua/bill>.
2. Державна служба статистики. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Китайські міста, економіка яких дорівнює економіці цілих країн. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/ekonomika-kitaju-1924/>
4. Топ-10 глобальних міст світу. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2008/10/24/9475/>
5. Україна: огляд урбанізації. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/787061473856627628/pdf/ACS15060-REVISED-PUBLIC-UKRANIAN-ukr-web-text-cover.pdf>
6. Globalization and World Cities: Research Network. URL: <http://www.lboro.ac.uk/gawc/index.html>
7. New Urbanism. URL: <http://www.newurbanism.org/>
8. Official site of the World Bank. URL: <https://databank.worldbank.org/home.aspx>